

EM 2015/150, 151, 152, 157, 158 & 159

10. november 2015

Múte B. Egede

Punkterne 150, 151,152,157,158,159 1. behandles i sammenhæng

(Pkt. 150, 151, 152, 157, 158 og 159 1. behandles i sammenhæng)

(Naalakkersuisoq for Erhverv, Arbejdsmarked, Handel og Udenrigsanliggender)

Punkterne vi behandler i dag omhandler seks internationale konventioner, som på forskellig vis drejer sig om håndtering af uran, konsekvenserne af uran-brydning, konsekvenserne af at der cirkulerer radioaktivt materiale på det internationale marked samt arbejdstageres beskyttelse og rettigheder.

Vi har fra Inuit Ataqatigiit ellers foreslået, at disse punkter behandles særskilt og udsættes. Det er omfattende konventioner og meget forskelligartede konventioner som fortjener behandling hver for sig. Vi vil i dette ordførerindlæg gøre vores bedste for at behandle emnet overordnet og punkterne hver for sig.

Fra Inuit Ataqatigiit vil vi dog først gøre det klart, at vi er imod grønlandsk uran-udvinding. Vi mener ikke Grønland skal deltage i, at tilføre radioaktive materialer til hverken atomkraft, militær brug eller anden brug. Der er nok uran og andre radioaktive materialer i omløb på verdensplan, og der er ingen grund til, at vi bidrager til denne handel.

Vi står her i dag i Inatsisartut og debatterer tilslutning til internationale konventioner som omhandler uranbrydning og eksport af uran. Men er befolkningen blevet spurgt? Nej. Har vi haft en bred og dybdegående debat om konsekvenserne af uranbrydning og eksport? Nej.

Der mangler et helt centralt og essentielt led: Befolkningen er ikke inddraget i beslutninger om, hvorvidt Grønland skal bryde og eksportere uran og andre radioaktive mineraler.

Det at bryde uran er ikke bare almindelig minedrift. Brugen af uran og andre radioaktive mineraler udgør en stor sundhedsfare, både der hvor de brydes og i hele den lineære proces af brug af materialerne. Fra start til slut skaber man store, enorme mængder af affald, som skal håndteres for eftertiden. Fra en mine kommer tailings, som vi fra eksemplet med Kuannersuit for eksempel ved skal deponeres i søer som skal fores med beton og monitoreres i århundreder derefter. Dette skaber en fare for læk og fejl, som i sidste ende kan skade miljøet uopretteligt.

Når uranen eller yellowcaken forlader landet skal den dels håndteres i transport over lange afstande. Transporter som vi ved ikke altid kan udføres helt sikkert, uanset hvor mange internationale konventioner der tiltrædes. Der kan altid ske kriminalitet eller menneskelige fejl. Eller der kan ske naturkatastrofer som i Japan for nogle år siden.

Brugen af radioaktive materialer til atomkraftværker er heller ikke noget vi støtter. Atomkraft er ikke en ren "energikilde". Tænk på alt det affald minen uranen kommer fra medfører – og ikke mindst al den radioaktive affald der skabes ud af et atomkraftværk. Dette farlige affald skal også håndteres for eftertiden.

I øvrigt er at uranpriserne på verdensplan i dag så lave, at det ikke kan betale sig for os at begynde en produktion her i landet. Brugen af atomkraft er nedadgående. Flere atomreaktorer lukker ned end der er nye der åbner, mens brugen af andre energiformer går opad. Der produceres i dag mere ny sol-, vind- og vandenergi end der produceres mere ny atomenergi¹.

Vi er bekendte med, at radioaktive materialer bruges i små mængder i sundhedssektoren. Men vi ved også, at der er nok radioaktive materialer i omløb på verdensplan til, at sikre tilførslen til sundhedssektoren. Vi behøver ikke eksportere uran fra Grønland for at sikre, at der er råmaterialer nok til røntgen- og strålingsbrug på verdensplan.

Ikke mindst er der hele den etiske og moralske side af udvind og eksport af radioaktive materialer.

Vi har fulgt med i de internationale debat om brugen af radioaktive materialer. Der er eksperter efter eksperter som slår fast, at man ikke kan adskille den civile brug af radioaktivt materiale til f.eks. atomkraftværker fra den militære og våbenfremstillingsmæssige brug af radioaktive materialer. Al form for radioaktivt affald kan i mange århundreder efter det er blevet til affald bruges til at producere plutonium som bruges i atomvåben.

Der kan altid ske fejl i transport, i håndteringen af de radioaktive materialer i forbindelse med udvinding, produktion og brug i atomkraftværker eller andre steder. Historien viser, at det sker, at der stjæles yellowcake. Historie viser, at der sker ulykker som gør den sikre håndtering umulig.

Atomvåben er den værste form for våben der findes i denne verden. Atomvåben er den største trussel mod vores planets udslettelse. Alligevel er der i verden i dag ingen konventioner imod det at have atomvåben. Klyngebomber og kemiske våben er man stort set enige om at modarbejde, men atomvåben – det oprustes der med både i USA og i Rusland, som hver anslås at have flere tusinde hver, mens man i Europa har flere hundrede. Godt nok er man enige om, at nedruste, men for eksempel er USA i gang med at udskifte alle atomspræghoveder med nye. Dette er ikke hemmelig viden. Dette er viden vi for eksempel for nyligt har fået fremlagt af DIIS, Dansk Institut for

¹ Det kan i læse i The World Nuclear Industry Status Report 2015 som udarbejdes af uafhængige konsulenter hvert år. Linket er sat ind her:
<http://www.worldnuclearreport.org/IMG/pdf/20151023MSC-WNISR2015-V4-LR.pdf>

Internationale Studier. Det er også fra DIIS, at forskerne siger klart, at vi ikke kan sikre os mod fejl og kriminalitet i håndteringen af radioaktive materialer².

Hvorfor skal vi tale om atomvåben når vi taler om mulig udvinding af uran i Grønland? Er det skræmmebillede?

Nej. Det er en reel fare, som alle eksperter på området vedkender sig. Vi kan ikke sikre, at fredelig brug af radioaktive mineraler en dag ender i de forkerte hænder, og pludselig indgår i et våbenprogram.

Det vil vi ikke være med til fra Inuit Ataqatigiit.

Også miljømæssigt ser vi et stort problem i, at Grønland skal bidrage til, at der leveres mere radioaktivt materiale til verdensmarkedet. Vi har set ulykken i Fukushima. Vi har set Tjernobyl og andre ulykker. Statistikken er klar: i løbet af 35 år har der været fem store og alvorlige ulykker som har skadet miljø og mennesker. Det er sket en ulykke hvert syvende år.

Det er ikke en risiko Grønland skal bidrage til. Det handler om sikkerhed, det handler om sundhed, det handler om miljø. Det handler om menneskeliv og det handler om vores efterkommere.

Grønland sidder med et stort, stort ansvar netop nu. Vi kan nå at sige nej. Og vi har ret til at sige nej. Du og jeg har ret til at sige nej til uran.

Lad os gennemgå konventionerne en for en men inden da vil vi fra Inuit Ataqatigiit lige komme med denne bemærkning:

I beslutningsforslagene henvises der i øvrigt til "den nukleare brændselscyklus". Vi vil gøre det klart, at der ikke findes en "nuklear brændselscyklus". Brugen af radioaktive materialer er en lineær proces, en brændselskæde, hvor der laves et hul i jorden for at udskille de radioaktive mineraler fra resten af malmen. Der produceres affald fra al slags brydning, affaldet ender i en bunke som skal håndteres i mange århundreder derefter. Det er ikke en cyklus. Fra minen forarbejdes materialet ved brug af en masse kemikalier til at producere yellowcake. Der er ikke noget cyklusagtigt eller bæredygtigt ved denne proces. Derimod produceres der mere farligt affald og miljøforurening. Derfra skal materialet til et atomkraftværk eller noget andet som også producerer affald som skal håndteres i århundreder derefter. Det er derfor misvisende at tale om en cyklus, for uanset hvordan man vender og drejer det produceres der affald i alle dele af processen. Affald som ikke alt sammen genbruges i en cyklus. Realiteten er, at der ligger atomaffald mange steder i verden. Der er nok atomaffald, vi skal ikke bidrage med mere.

Vi mener det er vigtigt her at huske, at IAEA er atomindustriens talerør og ikke miljøet ellers befolkningens talerør.

Pkt. 150: Den første konvention er IAEA international fælleskonvention om sikker håndtering af brugt brændsel og radioaktivt affald (Affaldskonventionen). Denne konvention kræver et stort apparatur og administrativ styrke for at vi kan leve op til den. Det har vi ikke i dag, og vi stiller fra Inuit Ataqatigiit spørgsmålstejn ved, om vi har dette apparatur på plads, og om vi kan få det på plads i løbet af få år. Vi ønsker klare svar fra Naalakkersuisut om, hvor pengene skal komme fra ti at opbygge dette apparatur.

² DIIS holdt et oplæg hvor alle Inatsisartutmedlemmer var inviteret den 1. oktober 2015 i Nuuk.

Vi mener ikke, at Grønland skal tilslutte sig denne konvention før vi har vished om, hvad det har af omkostninger. Vores indstilling er, at behandlingen af beslutningsforslaget om denne konvention udskydes til befolkningen er hørt og inddraget i spørgsmålet om, hvorvidt Grønland skal udvinde og eksportere uran, og til der er et klart overblik over, hvad omkostningerne bliver.

Derfor stemmer vi nej til forslaget om tilslutning til konventionen om sikker håndtering af brugt brændsel og radioaktivt affald (Affaldskonventionen).

Vi henviser forslaget til grundig behandling i Frednings- og miljøudvalget, Råstofudvalget samt Lovudvalget.

Pkt. 151: Det Internationale Atomenergiagenturs (IAEA's) konvention om bistand i tilfælde af nukleare ulykker eller radiologiske nødstilfælde. Denne konvention viser igen i sig selv, hvor farlig håndteringen af nukleart materiale er. Ingen lande kan alene håndtere nukleare eller radiologiske nødstilfælde, og vi undrer os over, at vi i Grønland har vished om, at der har fundet nukleare ulykker sted, som B52 ulykken i Pituffik i 1968. Det siger sig selv, at når der har fundet transport af radioaktivt materiale sted i vores land, i særdeleshed transport af atomvåben, så skal vi også sikre os, at vi får bistand til at håndtere radioaktive ulykker. I resumeet til konventionen står, at den "skal medvirke til at tilvejebringe hurtig bistand til medlemsstater i tilfælde af nukleare ulykker eller radiologiske nødstilfælde, hvorved følger kan mindskes og liv, ejendom og miljø kan beskyttes mod følgerne". Det her viser i sig selv, at håndteringen af atomvåben og radioaktive materialer ikke er ligetil. Det er alvorligt.

Vi må erkende, at radioaktivt materiale er farligt, det kan gå galt og det går galt. Derfor har man konventioner som denne. Men vi har stået uden for denne konvention så længe, at vi ikke kan se, hvorfor vi skal tiltræde den nu.

Vi henviser dette forslag til grundig behandling i Udenrigs- og sikkerhedspolitisk udvalg, Frednings- og miljøudvalget samt Lovudvalget.

Pkt. 152. Konventionen om til bekæmpelse af nuklear terrorisme. Kære venner. Hvorfor findes der en konvention til bekæmpelse af nuklear terrorisme? Lad os tænke os om. Det gør der fordi det er farlige sager vi har med at gøre. Historien har vist, at radioaktivt materiale ender i de forkerte hænder. Historien har vist, at det kan gå galt. Det er naivt af os at tro, at vi med sikkerhed kan sige, at det ikke sker i Grønland eller med grønlandsk uran. Og vi vil sige klart fra Inuit Ataqatigiit, at det, at vi står og debatterer en tiltrædelse af denne konvention i sig selv bør være et meget klart signal til os selv og omverdenen om, at vi ikke skal bryde uran. Vi skal ikke bryde uran i Grønland, fordi uran kan ende i forkerte hænder, som vi ser det med formålet i denne konvention.

Vi henviser dette forslag til grundig behandling i Udenrigs- og sikkerhedspolitisk udvalg.

Pkt. 157: International Labour Organization (ILO) konvention nr. 115 om beskyttelse af arbejdere mod ioniserende stråling. Dette er endnu en konvention som viser, hvor sundhedsskadelig håndtering af stråling er. Der skal alvorlige beskyttelsesforanstaltninger til for at beskytte de arbejdere der skal håndtere radioaktivt materiale og derfor udsættes for stråling. Har vi det administrative og praktiske apparatur på plads for at sikre dette? Der står klart i bilaget til beslutningsforslaget, at "Grønlands tiltrædelse af konventionen forudsætter, at alle regler og administrative systemer til beskyttelse af arbejdstagere mod ioniserende stråling er etableret. Ansvar for etablering af de nævnte beskyttelsesforanstaltninger for arbejde på land, til søs og i

luften er et dansk anliggende. Etablering af de nødvendige foranstaltninger for arbejde offshore er et Grønlandsk ansvarsområde" (bilag 1 til pkt 157).

Inuit Ataqatigiit ville grundlæggende gerne tilslutte os en konvention som sikrer vores arbejdere beskyttelse men vi ønsker klare svar fra Naalakkersuisut om, hvorvidt Grønland rent faktisk kan leve op til de praktiske krav der er i konventionen. Vi mangler også, at befolkningen inddrages i, om der overhovedet skal brydes uran.

Vi henviser dette forslag til grundig behandling Familie- og sundhedsudvalget, Fiskeri-, fangst- og landbrugsudvalget samt Frednings- og miljøudvalget.

Pkt. 158. Det Internationale Atomenergiagenturs ændringskonvention om fysisk beskyttelse af nukleare materialer. Om konventionens formål står der: (bilag 1 til pkt 158), at "Konventionen om fysisk beskyttelse af nukleare materialer angår, at nukleare fissile materialer, der kan indgå i eksempelvis våbenproduktion, skal sikres mod at falde i uvedkommendes besiddelse i forbindelse med internationale transportere.

Medlemsstaterne forpligtes således til at sikre, at der ved transport af fissile nukleare materialer er truffet fornødne beskyttelsesforanstaltninger, lige som medlemsstaterne forpligtes til at lovgive om straf for en række nærmere angivne handlinger. Uranholdige malme er ikke omfattet af konkrete bestemmelser i konventionen, men skal dog under visse omstændigheder være undergivet beskyttelsesforanstaltninger og i øvrigt generelt være underkastet "forsigtig forvaltning" (de facto beskyttelse i et vist omfang)". Der er tale om et forsøg på, at lave en skriftlig aftale om, at radioaktive materialer ikke ender i våbenproduktion. Igen et klart bevis på, at det sker. Vi kan ikke sikre os 100% over for, at vores uran ender i de forkerte hænder. Ligeledes medfører denne konvention krav om et stort apparatur administrativt såvel som praktisk. Har Grønland midlerne til det? Vi ønsker svar fra Naalakkersuisut på, hvordan og hvornår Grønland har dette og hvordan vi skal betale for dette apparatur før vi kan tilslutte os forslaget.

Vi henviser dette punkt til grundig behandling i Udenrigs- og sikkerhedspolitisk udvalg, Anlægsudvalget samt Lovudvalget.

Pkt. 159: IAEA konvention om nuklear sikkerhed. I følge bilag 1 til dette beslutningsforslag er de nukleare anlæg, som er omfattet af konventionen, civile kernekraftværker, der er etableret på land. Vi har ingen viden om, at Grønland planlægger at anlægge atomkraftværker. Vi vil have klart svar fra Naalakkersuisut om, hvorvidt man med dette forslag planlægger brugen eller anlæggelse af atomkraftværker i Grønland? Inuit Ataqatigiit er imod brugen af atomkraft. Derfor tilslutter vi os ikke dette beslutningsforslag.

Vi henviser dette forslag til grundig behandling i Anlægsudvalget, Udenrigs- og sikkerhedspolitisk udvalg samt Lovudvalget.

-

Med disse ord afslår vi alle disse forslag. Vi har forgæves foreslået formandskabet, at disse punkter udsættes, da det er vores indtryk, at der blandt partierne og Inatsisartuts Bureau ikke har den fornødne viden på nuværende tidspunkt til, til fulde at vurdere konsekvenserne af tilslutninger til disse omfattende konventioner. Vi afslår forslagene og beder om, at det forarbejde der i dag ikke er lavet, laves inden man tager disse forslag op igen. Befolkningen skal høres. Vi skal have en bred og uafhængig debat.

Vi i Inatsisartut, alle partier, alle medlemmer, uanset om vi er for eller imod uranudvinding og eksport skylder vores befolkning at gøre dette arbejde ordentligt. Fra Inuit Ataqatigiit accepterer vi ikke denne forhastede proces. Vi accepterer ikke, at befolkningen ikke er blevet hørt om det helt grundlæggende spørgsmål: Skal Grønland bryde og eksportere uran og andre radioaktive materialer?

Vi siger nej. I har ret til også at sige nej. Du har ret til at sige nej. Det er ikke for sent.

Det handler om vores fremtid, om vores børns fremtid. Det handler om, at vi som land og befolkning har nogle værdier, etik og moral, som vi skal videregive til vores efterkommere. Lad os ikke bebyrde dem med uoverskuelige byrder. Uran kommer ikke til at redde Grønland økonomi. Omvendt medfører brydning af uran store konsekvenser her i landet, og hvis vores uran eksporteres i resten af verden.